

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

DOI : 10.33274/2079-4835-2020-20-1-5-10

УДК 378.013.2:174.7-057.875

Ревуцька С. К.,
канд. філол. наук,
доцент

Бадіца А. В.,
студент

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна, e-mail: revutska@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8969-1295
e-mail: baditsa@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-0561-9585

ПЛАГІАТ ЯК СВІТОВА ТЕНДЕНЦІЯ

Revutska S. K.,
PhD in Philological sciences
Associate Professor

Baditsa A. V.,
Student

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail: revutska@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8969-1295
e-mail: baditsa@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-0561-9585

PLAGIARISM AS A WORLDWIDE TENDENCY

Мета — дослідити прояви академічної нечесності, зокрема плагіату як світової тенденції в студентському середовищі.

Методи. Основні наукові результати було отримано шляхом застосування методу маркетингового дослідження, зокрема опитування, аналізу отриманих даних з метою з'ясування найгостріших причин академічних шахрайств, порушень академічної культури й доброчесності студентів.

Результати. У процесі дослідження проблеми академічного плагіювання у студентському середовищі було з'ясовано, що більшість студентів обізнані з поняттям плагіату, однак свідомо удаються до нього через потребу написання великої кількості академічних текстів упродовж семестру. Досліджено також і взаємозв'язок формату подавання навчальної інформації, отриманих знань студентів, еквівалентних балам із проблемами академічної нечесності в студентському середовищі.

Ключові слова: академічний текст, академічна доброчесність/недоброчесність, академічне шахрайство, плагіат.

Постановка проблеми. Нині плагіат це нагальна проблема сьогодення, адже є частиною нашого життя і в майбутньому займатиме провідні позиції ще впродовж кількох десятиліть. Відстежити інтелектуальні привласнення доволі складно, зокрема, крадіжки неопублікованого матеріалу.

Посилення розвитку даного аспекту почало набувати у період діджиталізації усіх сфер людського життя. Вхідження України в європейську спільноту потребує забезпечення принципів академічної доброчесності, що сприяють реалізації європейських стандартів якості життя. В українських умовах нормативно-законодавчою базою передбачено набуття особистістю компетентностей з академічної доброчесності [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізувавши зарубіжні та вітчизняні практики з підтримки принципів академічної доброчесності, запобігання плагіату та наукові дослідження таких учених, як С. Барегамян, М. Ковальова, О. Кравченко, Л. Логойда, В. Попелю, В. Ромакін, Л. Семененко, М. Чесакова, було помічено необ-

хідність реалізації академічних традицій культурного контексту в межах проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project — SAIUP). Така тенденція безумовно пов'язана з розвитком комп'ютерних систем та мережі Інтернет, що спрощують пошук та копіювання текстів, які нині зводяться до кількох натисків клавіатури.

Мета статті — дослідити прояви академічної нечесності, зокрема плагіату як світової тенденції в українському студентському середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Плагіатна тенденція наявна не тільки в Україні, але і в усіх інших країнах світу. Проте методи боротьби з цією «хворобою» у XXI ст. є різними. Так, наприклад, у США за привласнення авторства чужої інтелектуальної праці студенту можуть відмовити у зарахуванні його роботи та заборонити вступ до наступного курсу, збільшити обсяг навантаження, посилити моніторинг за його науковою діяльністю і, навіть, відрахувати з університету з оприлюдненням причин серед усієї університетської спільноти.

Європа є провідним фахівцем з даної проблеми. Покарання, які існують у ЄС, є найсуворішими. У Франції за списування під час іспитів позбавляють будь-якої можливості скласти цей іспит з відстрочкою повторного складання на п'ять років. На сьогодні європейська досвідченість у цьому питанні стає дедалі міцнішою, а покарання за даний вид порушення прирівнюється до аналогів за кримінальні злочини. Існують випадки, коли батьків та вчителів засудили до тюремного ув'язнення за допомогу учням у складанні іспитів. Однією з найжорсткіших мір покарання є безстрокове позбавлення можливості складати державні іспити. Саме ці іспити визначають долю вступників та подальший професійний шлях.

В Україні практика списування доволі поширена. Покарань набагато менше та і локально це явище набуває не дуже великого значення. В українському суспільстві існують певні культурні коди, стереотипи, які досі перешкоджають розвитку певних процесів. В українському досвіді ще дотепер наявні залишки історичних подій, коли заохочувалась допомога своїм товаришам. Усі працювали як колектив, який мав спільну мету. Будь-яка спроба відмови вважалася зрадою людини, адже ти відривався від колективу і не розділяв цінності спільної роботи. Здорова конкуренція була майже відсутня, тому що були знайомі, які б у скрутні часи допомогли з певною проблемою.

Створене підґрунтя переконань забезпечило сприятливі умови поширення даної проблеми. До того ж сьогодні учні та студенти в багатьох закладах вимушені вивчати певні дисципліни, які їм навіть не подобаються. Навчальні програми зазвичай перевантажені зайвими дисциплінами, до яких додаються формальні нецікаві завдання, тому учасникам освітнього процесу легше списати, ніж вивчати нецікавий предмет.

Проте це не виправдовує списування, тому що в цьому світі все взаємопов'язано і ти ніколи не знаєш, коли твої знання стануть тобі у пригоді.

Відтак, з огляду на предмет дослідження, виникає необхідність конкретизації змісту понять «плагіат» та «академічний плагіат». В. Бахрушин розглядає «академічний плагіат» як порушення етичних норм спільноти, а порушення «авторського права» — як правопорушення [2].

Також існують різновиди плагіату. Визначені класифікації зумовлені видом і змістом діяльності, соціальною позицією (науковець, студент). За різновидом діяльності плагіат поділяють на інтелектуальний — привласнення чужих дій та механічний — відтворення без змін чужого тексту (В. С. Зеленецький). За змістом плагіат поділяють на: навмисний — цілеспрямоване запозичення, ненавмисний — неусвідомлене запозичення матеріалу з робіт авторів.

Зокрема, ненавмисний плагіат має такі різновиди: підсвідомий — неусвідомлене запозичення матеріалу, що збігається з особистим баченням, випадковий — ідентичність поглядів на проблематику дослідження різних авторів, тиражований — посилення на популярне джерело, а не на першоджерело (В. С. Петренко). Проте характер запозичення залежить від виду діяльності (художня література — форма, наукова література — зміст тощо).

Усвідомлення людством необхідності діяти самостійно з позицій професійної етики забезпечить прояв академічної доброчесності учасниками процесу.

З метою визначення думки 100 респондентів закладів вищої освіти м. Кривого Рогу на проблематику плагіату та його місця в науковому житті студентської молоді було розроблено питальник. Респондентам було запропоновано надати відповідь на вісім питань, які визначають їх ставлення та рівень обізнаності в проблематиці дослідження. Результати опитування виявилися красномовними.

Було з'ясовано, що 58,0 % студентів знайомі з поняттям «академічна доброчесність», 33 % — знайомі поверхово та 9 % — не знайомі. Проте з поняттям «плагіат» ознайомлені 98 % студентів та лише 2 % респондентів — розуміють поняття, але пояснити не можуть. Відтак, маючи уявлення про зміст наведених понять, тільки 34 % студентів використовують дослівно чужі тексти з посиланням на джерело. Інші студенти не завжди дотримуються принципів академічної доброчесності, а саме: 62 % студентів переписують текст своїми словами, 31 % — копіюють частини тексту, поєднують їх і використовують без вказівки на джерело, 19 % — перекладають іноземні тексти українською мовою та використовують їх у наукових працях без вказівки на джерело, 12 % — завантажують роботи з інтернет-ресурсу і використовують як власні, 11 % — замовляють роботи за гроші, 3 % — приєднуються до робіт, у яких не брали участь.

Найбільш звичним форматом викладання навчального матеріалу в закладі вищої освіти респонденти визначають: розповідь за темою, детально пояснюючи матеріал; надану можливість занотувати найголовніше; підготовка викладачем презентації; використання роздаткового матеріалу (48 %); 20 % респондентів — частковість розгляду матеріалу на аудиторному занятті з самостійним опрацюванням іншої частини матеріалу; 17 % студентів стверджують, що викладачі диктують та пояснюють матеріал, готують презентації, використовують роздатковий матеріал; 9 % досліджуваних запевняють, що викладачі диктують лекцію за даною темою без чіткого роз'яснення, готують презентації, використовують роздатковий матеріал; 5 % респондентів акцентують увагу на тому, що викладачі тільки диктують лекцію. Зокрема, 1 % респондентів упевнений, що викладач закладу вищої освіти тільки розповідає лекцію, але не за темою. Проте жодний викладач не дає повністю матеріал на самостійне вивчення.

Проаналізувавши відповіді досліджуваних, ми побачили необхідність і доцільність використання інноваційних технологій навчання в умовах закладу вищої освіти, що суттєво впливає на рівень знань, якість сформованості професійних умінь і навичок студентів.

На запитання «Як Ви оцінюєте рівень своїх знань за спеціальністю?» 54 % студентів вважають свою обізнаність достатньою, 41 % — наголошують на тому, що можуть розповісти, але не все, 4 % респондентів стверджують, що знають усе досконало, 1 % досліджуваних нічого не знають. Оскільки більша частина досліджуваних — студенти денної форми навчання, можна стверджувати про недостатність об'єктивізму в оцінюванні студентами власних можливостей. Такі показники, швидше за все, зумовлені віковими особливостями респондентів.

На запитання «Яке співвідношення знань і оцінок, які Ви отримуєте?» 60 % студентів відповідають, що оцінки збігаються з рівнем знань, 19 % респондентів не

можуть оцінити визначений показник, 14 % — вважають, що оцінки не збігаються, 7 % — не згодні з оцінками, але нічого вдіяти не можуть. Відтак, показники опитування проілюстрували, що 60 % студентів вважають оцінювання викладача об'єктивним. Проте третина студентів не згодна з визначеним твердженням і не може проаналізувати визначений показник.

Зокрема, причинами невідповідності реальних знань і оцінок у закладі вищої освіти 30 % респондентів визначають випадковість явища, 25 % студентів вважають — необ'єктивність оцінювання викладачем, отримання оцінок за додаткові роботи та матеріальну винагороду, 23 % респондентів — використання шпаргалок під час тестування, усного опитування, 18 % — стверджують про використання чужих текстів у власних наукових роботах, 12 % досліджуваних інформують про купівлю готових робіт або ж домовленість між собою. Загалом можна стверджувати про необхідність удосконалення системи оцінювання студентів і урізноманітнення її форм оприлюднення.

З-поміж заходів, необхідних для запобігання плагіату, студенти обрали: зменшення кількості написання академічних текстів упродовж курсу навчання (58,0 %), перевірку всіх написаних текстів на плагіат спеціальною програмою (29,0 %), проведення роз'яснення змісту поняття «академічне шахрайство» (20 %), запровадження дисциплінарного покарання за плагіат у роботах (10 %). Тож, очевидним є те, що студенти не готові нести відповідальність за плагіат, адже вважають його вимушеним засобом, який спричиняє перевантаження академічними текстами з непрофільних дисциплін.

Висновки. У процесі дослідження проблеми академічного плагіювання у студентському середовищі було виявлено, що більшість студентів знайомі з поняттям плагіату, але лише 2 % можуть пояснити його суть. Така поверхова обізнаність призводить до наступних 62 % респондентів, що беруть за основу свого академічного тексту чужий текст і вдаються до переказу, або й перекладу з інших мов українською — 19 %. Неабияку роль відіграє й спосіб подавання навчального матеріалу, де студенти відзначають необхідність і доцільність використання інноваційних технологій навчання в умовах закладу вищої освіти, що суттєво впливає на рівень знань, якість сформованості професійних умінь і навичок студентів та дозволить оптимізувати освітній процес зі студентами, науковою спільнотою, батьками. Також з'ясовано, що наявна система оцінювання не завжди відповідає об'єктивності оцінювання рівня знань студентів і не мотивує до уникнення академічного шахрайства. Однак молодь визнає, що свідомо удається до нього через потребу написання великої кількості академічних текстів упродовж семестру, тим паче, що наявність дієвого покарання в межах ВНЗ і в науковому середовищі наразі є формальним.

Продовження розвитку даного аспекту життя та конформістське ставлення до нього призведе до катастрофічних наслідків. Насамперед, почнеться стагнація усіх напрацювань людського досвіду. Відбудеться постійне накопичення матеріалу, яке згодом переросте в недовіру до наукової сфери з боку людей.

Отже, плагіат є визначальною проблемою в сучасному розвитку суспільства, у формуванні правильного та інформаційного діалогу між науковцями. Закладання неправильних засад щодо списування створило багато негативних наслідків, які людство вирішує і дотепер. Ефективність протидії плагіату повинна підтримуватись державою, адже без правового підкріплення покарання припиняють бути карним інструментом і перетворюються на рекомендаційний напрям. Переосмислення створеної ситуації забезпечить надійний базис у багатьох сферах людської спільноти. Проте важливо пам'ятати, що розуміння даного аспекту як проблеми повинно відбуватись усіма, а не окремим індивідом.

Список літератури

1. Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 24.06–06.07.2019). Варшава, 2019. 183 с.
2. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід. URL : <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplaciat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid> (опубліковано 07.02.2018).
3. Закон України «Про вищу освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014, № 37-38, ст.2004). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 02.04.2020).
4. International Center for Academic Integrity. URL : <https://academicintegrity.org> (дата звернення: 01.04.2020).
5. What Is Plagiarism? URL : <https://communitystandards.stanford.edu/student-conduct-process/honor-code-and-fundamental-standard/additional-resources/what-plagiarism> (дата звернення: 24.03.2020).
6. What Is Plagiarism? URL: <https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism/what-plagiarism> (дата звернення: 24.03.2020).
7. Семененко Л. П. Академічна доброчесність — запорука якісної освіти. *Роль бібліотеки у створенні когнітивного ресурсу суспільства знань: технології, освіта, наука: зб. наук. пр.* Наук. б-ка Харків. держ. ун-ту харчування та торгівлі, Ф-т соц. комунікацій Харків. держ. акад. культури; редкол. Л. Г. Бакуменко [та ін]. Харків, 2016. С. 145–150. URL : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/27252>.

References

1. *Akademichna dobrochesnist: vyklyky suchasnosti* [Academic honesty: challenge to today's world]. *Zbirnyk naukovykh ese uchashnykh dystantsiinoho etapu naukovoho stazhuvannia dlia osvitiian* (Respublika Polshcha, Varshava, 24.06–06.07.2019) [Collection of scientific essays of participants of the remote stage of scientific internship for educators (Republic of Poland, Warsaw, 24.06–06.07.2019)]. Warsaw, 2019, 183 p.
2. Bakhrushyn, V. (2018). *Akademichnyi plahiat i samo plahiat v nautsi ta vyshchii osviti: normatyvna baza i svitovyi dosvid* [Academic plagiarism and plagiarism in science and higher education: regulatory framework and world experience]. Available at : <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplaciat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid>.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine. *Zakon Ukrainy 'Pro vyshchu osvitu'* [The Law of Ukraine 'On Higher Education']. Available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. International Center for Academic Integrity. Available at : <https://academicintegrity.org>.
5. What Is Plagiarism? Available at: <https://communitystandards.stanford.edu/student-conduct-process/honor-code-and-fundamental-standard/additional-resources/what-plagiarism>.
6. What Is Plagiarism? Available at : <https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism/what-plagiarism>.
7. Semenenko, L. P. (2016). *Akademichna dobrochesnist — zaporuka yakisnoi osvity* [Academic honesty is the key to quality education]. *Rol biblioteki u stvorenni kohnityvnoho resursu suspilstva znan: tekhnolohii, osvita, nauka* [The role of the library in the creation of the cognitive resource of the knowledge society: technology, education, science]. Kharkiv, pp. 145–150. Available at : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/27252>.

Дата надходження рукопису 22.05.2020

Objective. *The objective of the article is to investigate manifestations of academic dishonesty, including plagiarism as a worldwide tendency in the student environment.*

Methods. *The main scientific results are obtained through the use of a marketing research method, including a survey, analysis of the data obtained in order to find out the most acute causes of academic fraud, academic culture violations and student integrity.*

Results. *Plagiarism is an urgent problem of nowadays as it is part of our lives and will continue to occupy a leading position for many more decades to come. The plagiarism tendency is observed not only in Ukraine but in all other countries of the world. However, there are different ways of controlling this disease in the 21st century.*

Therefore, in view of the subject of research, it becomes necessary to specify the content of the concepts of «plagiarism» and «academic plagiarism» in the student environment and to study the reasons for resorting to various forms of academic dishonesty.

In researching the issue of academic plagiarism in the student environment, it was found that most students are familiar with the concept of plagiarism, but only 2 % can explain its essence. Such superficial awareness leads to the next 62 % of respondents who take foreign texts as their academic texts and resort to translation, or translate from other languages into Ukrainian — 19 %. An important role is played by the method of submission of educational material, where students point out the need and expediency of using innovative teaching technologies in higher education, which significantly affects the level of knowledge, the quality of students' professional skills and abilities. It has also been found that the existing assessment system does not always correspond to the objectivity of assessing students' level of knowledge and does not motivate them to avoid academic fraud. However, young people acknowledge that they deliberately resort to it because of the need to write a large number of academic texts throughout the semester, especially since the existence of effective punishment within higher education and scientific settings is now formal.

Continued development of this aspect of life and conformist attitude to it will lead to catastrophic consequences. First of all, the stagnation of all aspects of human experience will begin. There will be a constant accumulation of material that will later grow into a distrust of the scientific field by humans.

Therefore, plagiarism is a decisive problem in the modern development of society, in the formation of a proper and informative dialogue between scientists. Setting up the wrong principles for writing off has created many negative consequences that humanity is addressing to this day. The effectiveness of counteracting plagiarism should be maintained by the state, because without legal support, punishments cease to be a punitive instrument and turn into a recommendation direction. Rethinking the situation will provide a solid basis in many areas of the human community.

Key words: *academic text, academic honesty / dishonesty, academic fraud, plagiarism.*